

Р. СЛОВЦОВ

НЕРОН

Превод от руски: Крум Йорданов, —

chitanka.info

„Аз познавам своята неопитност, слабост, невежество. Но обкръжен от мъдри съветници аз ще следвам най-благородните примери. Да не злоупотребя с вашето доверие и да се покажа достоен за вас — това ще бъдат моите правила. Макар моята младост и да има опасни страни, то тя във всеки случай ви гарантира, че аз не ще издигна на високия пост нито злобата, нито спомените за обидите, нито желанията за мъст.“ Така говорел в своята „тронна реч“ на сената Нерон.

Новият император бил тогава на 17 години и самата реч, пълна с уважение към правата на сената и с добри намерения по отношение на народа, била написана от знаменития философ — стоик Сенека, възпитател на императора. И действително, оказало се, че с възцаряването на Нерон периодът на кървавия деспотизъм се свършил. Първите години от неговото царуване били години на сериозни вътрешни реформи и външни успехи. Разбира се, императорът — юноша не можел да ръководи работите. Управлявала фактически неговата майка, властолюбивата и умна Агрипина със своите съветници — Сенека и префекта на преторианците Бур. Агрипина представлявала партията на знатните, още запазваща остатъците на старите римски добродетели.

Грешка е да си представляваме и самия Нерон като възплъщение на някакво абсолютно зло. Ненужно е да изпадаме и в противоположна крайност и да прибъгваме до парадоксална апология. Истината има много оттенъци, които са трудно уловими, тъй като те са скрити зад текста на историците, без съмнение тенденциозни. Но ако изучаваме живота на Нерон, като се стремим да намерим повече човешко обяснение, ще трябва да дойдем до заключение, че без да се гледа на неговата подавяваща наследственост, той не е бил лишен от някои естествени добродетели. Неговото възпитание, методите на неговите учители, властолюбието на Агрипина, чувството за всемогъщество, направиха постепенно от него това, което той стана. От всички жертви на своето властвование той беше най-известната.

По природа Нерон беше актьор, а няма по-опасна черта за държавника или политика. Сенека скоро забелязал тая особеност на своя възпитаник и за да го държи под свое влияние, давал му възможност да се „проявява“. Философът съчинявал речите на своя ученик и той играел в сената ролята на адвокат, защитник на

пострадалите от нещастие градове — гражданин, търсец великодушието и справедливостта на сената. Цели дни Нерон посвещавал на разучване позите, жестовете, повишенията на гласа и когато юношата със своето енергично и печално лице и тъмни очи завършвал своята реч, патрициите го обграждали и целували крайчеца на тогата му. Наистина, те се учудвали, че бъдещият император се увлича от изкуствата — живопис, скулптура, музика и не може сам да съчини своята реч. Надявали се впрочем, че тия странни вкусове ще преминат. Но Нерон си остана актьор до своята трагична смърт и изкуството беше най-трайното от всичките му увлечения.

Тронът може да удовлетвори най-неограниченото честолюбие. Но Нерон получи трона по щастлива случайност и по пътя на престъплението. Той търсеше славата и хорското преклонение не като император, а като човек, за самия себе си, за своя артистичен талант. Можем да се учудваме, че той е вярвал на аплодисментите на клакьорите — пет хиляди клакьори из средата на робите, каквито не е имал нито един артист в света. Но нима и обикновените артисти, които плащат на своите клакьори по общодостъпни такси, различават доброволните аплодисменти от купените?! Нерон, ако изключим от натурата му елементите на явно безумие, появили се през втората половина на неговия живот, се намираше във властта на човешките слабости и пороци на своя век, само че увеличени, понеже съзнаваше своята безнаказаност и всемогъщество. Струва ни се, че изключителни чудовища бяха по-новите „Нероновци“ — Александър Борджия, или неговият син. Съвременниците, които са виждали около себе си много по-малки Борджиевци и са чувствали често в себе си такива прояви, биха били твърде снизходителни към него.

Когато по заповед на Нерон или във всеки случай, без неговия протест, бил убит родния син на императора Клавдий (Нерон бил само осиновен от Клавдий) — Британик, който можел да се яви като оръдие в ръцете на Агрипина против Нерон, общественото мнение видяло в това убийство законна самозащита. Най-видните хора на това време, като Бур и Сенека, даже получили своя дял от наследството на убития. Нерон прочел в сената една похвала за убития, пълна с лицемерие и т.н. Сенатът изслушал Нерон и със своето мълчание одобрил убийството.

Никакъв протест не извикало и другото, още по-ужасно престъпление на Нерон — убийството на Агрипина.

То се явява като завършек на борбата, която се водела за влияние над Нерон между двете жени — неговата майка и любимката на императора, Попея Сабина, оръдие на модернистката партия, възплъщение на страшната развала в римската цивилизация. Убийството било замислено и подготвено с необикновен и съвършено спокоен цинизъм. Отначало мислили да пуснат в ход обичайното в Палатинския дворец оръжие на разправа — отрова или кинжал. Но Агрипина се ползвала с доста голямо уважение сред народа и убийството на майката можело да разклати престола. Участникът в заговора, началникът на флотата Анисий, предложил да удавят императрицата, но така че нейната гибел да се покаже като съвсем случайно нещастие.

В разказа на Тацит за това покушение, има много неясност. Изглежда, Анисий е направил голям пробив в една от галерите, с която е трябвало да пътува Агрипина, и при първото по-силно вълнение пробивът е трябвало да бъде отпушен и нахлулата вода да потопи Агрипина. Нерон одобрил този план и поканил своята майка при себе си в Бай, до Неапол. За Агрипина, която Нерон отстранил от Рим наскоро, тази покана значела примирение със сина ѝ.

Срещата била доста сърдечна и до вечерята, последната вечеря на майка и син, Нерон изпълнил най-добре своята роля — ролята на нежен син — и я играл — кой знае, може би и искрено. Неговата воля била тогава изцяло под властта на Попея Сабина.

Била — разказва Тацит — тиха лунна нощ. Вечерята на галерата завършила. Нерон и приближените му отплавали на брега, а императрицата влязла в каютата, приготвена за нея на носа на кораба, и преди да заспи разговаряла със своята прислужничка и адютанта. Галерата бавно се движела по морето. Изведнъж се раздал страшен трясък, тежкия таван се срутил, адютантът паднал с разбит череп, прислужничката избягала, а Агрипина била само леко ранена в рамото. Тя също успяла да избяга на палубата и се скрила зад една купчина въжета. Оттук тя видяла как гребците наклоняват галерата настрани, разбрала в какво се състои работата, хвърлила се от борда и с плуване успяла да достигне брега.

А в императорската вила Нерон очаквал вестта за успеха на пъкления план. Но вместо известителят, с галерата пристигнал един роб, задъхващ се от бързане — посланик на Агрипина. Императрицата била спасена в морето от рибари, тя е невредима и моли императора да не се тревожи и да не идва при нея: — тя почива.

Това означавало — така поне тълкува поведението на Агрипина известният историк на Рим, Гулиелмо Фереро — отказ на императрицата от всички свои честолюбиви планове, признание, че е победена. Но нито Нерон, нито Сенека и Бур, към които се обърнал императорът, не разбрали това.

— Можем ли да заповядаме на войниците да я убият? — попитали Сенека и Бур.

— Те няма да послушат — отговорил префектът. — Те обичат императора, но още повече почитат паметта на Германик и никой от тях не ще дигне ръка на неговата дъщеря.

Тоя помълчал малко и казал:

— Анисий започна, нека той и свърши.

След няколко часа на вратата на малкия дом, където се укривала Агрипина, се почукало. Когато на прага се появил Анисий и неговите моряци, тя спокойно попитала:

— Вие дойдохте да ме убиеете?

Един моряк я ударил с палка по главата. Тя се залюляла и като разкъсала туника си, показала на убийците своя корем:

— Удряйте тука! Тук аз носех Нерон.

Анисий вкарал своя нож до самата дръжка.

След убийството на Агрипина, започнал оня страшен период от царуването на Нерон, във връзка с който най-много се споменава неговото име. С убийството на майка си Нерон престъпил тая граница на злото, където го очаквало неизбежно отмъщение. От своя неаполски дворец Нерон пращал в Рим заповеди за амнистия и милост. Но фуриите не приемали жертвите и 22 годишният император се превърнал в истински старик. После дошъл ред на безумието, садистичната жестокост, наследена от баща му.

Можем да махнем от кървавата равносметка на Нерон много легенди и преувеличения. Всичко това е почти невероятно за един човек. Наистина, от негово име действували и други, тъй като през всичкото време около него се водила борба за влияние, разчиствали се

лични сметки, осъществявали се користни планове. Попея продължавала да бъде злият гений на Нерон и под нейно влияние той заповядал да убият жена му, скромната Октавия, като ѝ приписвал невероятни престъпления. Това било първото престъпление на Нерон, което възмутило народа, тези плебеи, които приели спокойно дори майцеубийството. Попея получила титлата Августа, давана само на императрици, и родила на Нерон за негова голяма радост дъщеря, която умряла впрочем след няколко дена. Тоя удар окончателно побъркал императора.

За да забрави всичко, той отпътувал в Гърция, като искал тук, в страната на Аполон, да покаже своето изкуство на актьор. След Гърция трябвало да посети изтока, но той се върнал в Рим, без да довърши своята обиколка. Своето възвръщане той отпразнувал с оргия, каквато по безсрамието си, още не били виждали никои римски граждани. Тя завършила с брак между императора и един красив актьор.

А след няколко дена Рим горял като огромен костер. Нерон е непричастен в тоя пожар — той не подпалил своята столица, за да се любува на пожара ѝ. Тогавашните градове горели често, но тоя пожар изведнъж станал истинска катастрофа за Рим. Той свършил едва на седмия ден и веднага императорът распоредил да се даде голяма помощ на пострадалите — изгорял почти целият град. После се започнало трескаво възстановяване на Рим, по нов грандиозен план, където манията за величието на императора се преплитала с „разумния урбанизъм“. Този план на новия Рим потвърждавал слуха, че Нерон запалил града, за да го построи посвоему. За виновници на тия слухове той считал своите най-важни врагове — християните и на 15 август 64 г. на арената на римския цирк запалили живи факли, и при тяхната светлина, посред ужасния дим и смрад на изгарящите човешки тела, на арената се появил сам Нерон, препускащ на своята позлатена колесница, теглена от четири коня.

Още четири години продължавала властта на Нерон — в конвулсии на убийства, жестокости и разврат. Най-после дошла смъртта в колибата, където се скрил императорът след бягството си от Рим, поради възмущението на преторианците. И последните негови думи, преди Епафродит, неговият верен секретар, да прободне с кинжал гърдите на императора, за да не падне жив в ръцете на настигащата го тълпа, били:

— Какъв велик артист умира!

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.